

ψυχῆς λανθάνον νῆμα μολύνσεως συνδέει πάσας ταύτας τὰς νόσους, τὴν χορευτικὴν ἐπιδημικὴν νόσον τοῦ Ἁγίου Gui καὶ Vit, τὰς θρησκευτικὰς πομπάς, καθ' ἃς τὰ πλήθη ἐμαστιγοῦντο, τὰς ἐπιδημικὰς ἐμφανίσεις τῶν πνευμάτων καὶ τὰς πολιτικὰς παράφρονας ἰδέας ἐπαναστάσεων τινων.

Νῦν ὅμως ὁ ἀναγνώστης μὲ ἐρωτᾷ, Διὰ τίνων μέσων δυνάμεθα νὰ θεραπεύσωμεν τοὺς παράφρονες; Ποῦ συνίσταται τὸ μυστήριον τῆς θεραπείας αὐτῶν; Ἡ ἀπόκρισις εἶνε εὐκόλος, « Ὅταν ὁ ἀνθρώπος ἀσθενήσῃ τὴν ψυχὴν, προτείνομεν τὴν θεραπείαν τοῦ σώματος ».

Πρότερον ἐνόμιζον ὅτι δύνανται νὰ ἀποτρέψωσι τοιοῦτους ἀσθενεῖς ἀπὸ τῶν σταθερῶν αὐτῶν ἰδεῶν διὰ ψυχικῶν μέσων, διὰ πνευματικῶν καὶ ἰατρικῶν προτροπῶν. Τὸ νὰ ζητῆ τις ὅμως νὰ παραπέσει παράφρονα εἶνε τὸ αὐτό, ὡς τὸ νὰ συζητῆ μὲ μέθυσον, διὰ τοῦ ἐγκεφάλου τοῦ ὁποίου ῥέει αἷμα δηλητηριασμένον δι' οἶνοπνεύματος, ἢ ὡς νὰ ζητῆ διὰ λόγων νὰ θεραπεύσῃ ὑδρωπικὸν ἢ καρδιακόν.

Οὐδεμία νόσος ἀπαιτεῖ παρὰ τοῦ ἱατροῦ τόσας γνώσεις καὶ ὑπομονὴν ὅσας ἡ παραφροσύνη. Ὁ ἱατρός δέον νὰ ἔχῃ λεπτοτάτην αἰσθησίν, εὐαισθησίαν, εὐσπλαγχνίαν, πάντα δὲ ταῦτα συνδεδεμένα μετὰ μεγάλης ἐπιστημονικῆς παιδείσεως.

Αἱ βάσεις τῆς θεραπείας τῶν φρενοβλαβῶν στηρίζονται εἰς τὰ ἐξῆς τρία ἀξιώματα·

1) Κατὰ τὰς μεγάλας ψυχικὰς διεγέρσεις δέον ἡ θεραπεία νὰ μὴ εἶνε ἰσχυρά. Φροντιστέον μόνον ὅπως μὴ ἐξασθενῶνται οἱ ἀσθενεῖς.

2) Τὸ νὰ μὴ ἐξερεθίζωμεν τὸν ἀσθενῆ εἶνε ἤδη μερικὴ ἴασις.

3) Τὰς ψυχικὰς νόσους δὲν θεραπεύομεν μόνον δι' ἠθικῶν, ἀλλὰ συγχρόνως καὶ διὰ θεραπευτικῶν μέσων ζητοῦμεν νὰ ἐπαναφέρωμεν εἰς τὸ νόμιμον τὰ ἀσθενήσαντα ὄργανα (ἐγκέφαλον, νευρικὸν σύστημα κ.τ.λ.).

Ἐπειδὴ δὲ δὲν εἶνε ἐνταῦθα ὁ τόπος πρὸς διεξοδικὴν περιγραφὴν τῆς θεραπείας τῶν φρενοβλαβῶν, παρατηροῦμεν μόνον ὅτι τὰ μέγιστα θεραπευτικὰ μέσα, παρὰ τὰ ἰατρικὰ λουτρά καὶ τὰ τοιαῦτα, εἶνε ἀπλούστατα. Ἐργασίαι διαφόρου εἶδους ἐν τοῖς ἀγροῖς καὶ τοῖς δασεσιν, ἐν τῷ κήπῳ, ἢ τῇ αὐλῇ, ἢ ἐν ἐργαστηρίοις, ἀνάλογοι δὲ πρὸς τὰς δυνάμεις καὶ τὴν ποιότητα τῶν ἀσθενῶν, διαχύσεις καὶ τέρψεις διαφόρου εἶδους, θέατρον, χορὸς κ.τ.λ, ἰδοὺ τὰ μέσα ἅτινα ἔχομεν ν' ἀντιταξώμεν κατὰ τῆς φρενοβλαθείας.

Ἄλλ' ἐνταῦθα κατελήξαμεν εἰς θέμα πολὺ συζητηθέν, εἰς τοὺς μυθιστορικὰς περιγραφέντας χοροὺς τῶν φρενοβλαβῶν, τὰς συναυλίας αὐτῶν, τὰς διασκεδαστικὰς ἐορτάς καὶ τὰ τοιαῦτα. Ἐπὶ τοῦ θέματος δὲ τούτου ἀδαεῖς ἐπιφυλλιδογράφοι περιέγραψαν εἰρωνικῶς διὰ λαμπρῶν χρωμάτων τὴν ἔνοιαν καὶ παραφροσύνην. Καὶ εἶχον

δικαίον· διότι οἱ ἀσθενεῖς κατὰ περιόδους δύνανται, καὶ πρέπει νὰ φέρονται οὕτως, ὥστε οἰοσθήποτε ἄλλος μὴ γνωρίζων ὅταν ἴδῃ καὶ ἀκούσῃ αὐτοὺς ἀπαγγέλλοντας, δρῶντας, μουσουργοῦντας, χορεύοντας, προπίνοντας, δὲν δύναται νὰ διακρίνῃ τὴν γενομένην τομὴν τοῦ μυστηριώδους ψυχικοῦ νήματος. Οἱ ἄρρωστοι κάθηται· πίνοντες τὸν ζῦθον αὐτῶν ἢ τὸ τέιον ἢ παίζουσι τόσῳ εὐθύμως ὅπως καὶ οἱ ὑγιεῖς ἐν θυμηδίᾳ ἐορτῆς.

Πολλάκις παρεκλήθη ὑπὸ πολλῶν νὰ περιγράψω τοιοῦτον χορὸν μετμημφιεσμένων ἐν τῷ φρενοκομείῳ ἢ νὰ ἐπιτρέψω νὰ παρασταθῶσι εἰς τοιαύτην μυστηριώδη τῶν φρενοβλαβῶν διασκέδασι.

Ἐνταῦθα θέλω ἀναφέρει μόνον ὅτι εἰς τοιαύτας ἐορτάς τοῦ καταστήματος δὲν δύναται τις νὰ ἴδῃ τι ἐκτακτον. Ὁ χορὸς τελειώνει εἰρηνικώτατα καὶ τακτικώτατα ὅπως καὶ ἀλλαχοῦ παρὰ ταῖς καλλιτέρας συναναστροφαῖς. Εἰς τοιοῦτους μάλιστα χοροὺς τῶν φρενοβλαβῶν ὁ χορὸς διεξάγεται ἡσυχώτερον, τακτικώτερον, ἀγνότερον, ἐν γένει δὲ διὰ μιᾶς λέξεως χρηστότερον, ἢ εἰς τοὺς ἄλλους τῶν μετμημφιεσμένων ἢ μὴ. Εἰς τοὺς χοροὺς τῶν φρενοβλαβῶν θὰ εὕρῃ τις πάντοτε ὅτι καὶ αἱ ἐνδυμασίαι καὶ οἱ λόγοι καὶ αἱ πράξεις τῶν εἶνε ἥττον διεγερτικοί, ἥττον ἐκκελυμένοι, ἥττον διάστροφοι τῶν αἰσθήσεων, ἐν μιᾷ λέξει ἥττον παράφρονες καὶ μᾶλλον πρόσφοροι εἰς τὴν ὑγίαν ἢ εἰς τὰς μετὰ χοροῦ ἢ ἀνευ χοροῦ ἐσπερίδας τοῦ τεῖου ἢ ἄλλας οἰασθήποτε ἐκ τῶν βλαπτουσῶν τὴν ὑγίαν καὶ διεγειρουσῶν τὴν καρδίαν καὶ τὸν ἐγκέφαλον.

(Ἐκ τοῦ γερμανικοῦ.)

Ε.

ΔΕΝ ΕΝΟΙΚΙΑΖΕΤΑΙ

Ἐκτὴν τοῦ ἀθηναϊκοῦ βίου

Ὁ κύριος Ἀνδρέας Ἀμπελίδης ἀφοῦ ἀνέγνωσεν ἐπιτροχάδην τὰς εἰδήσεις καὶ τὰ τηλεγραφήματα τῶν πρῶινῶν ἐφημερίδων, ἔρριψεν εἴτα ἐν βλέμμα καὶ εἰς τὰς ποικίλας γνωστοποιήσεις τῆς τετάρτης σελίδος. Εἶδεν ἐκεῖ δρομολόγιον ἀτμοπλοικῆς ἐταιρίας, φάρμακον κατὰ τῆς ἐπιληψίας, ἀγγελίαν φοιτητοῦ ζητοῦντος παραδόσεις, νέον εἶδος βαφῆς διὰ τὰ ὑποδήματα καὶ πλεῖστα ἄλλα οὐδὲν ἑνδιαφέροντα αὐτόν. Ἄλλ' ἐσταμάτησε προσεκτικὸς εἰς σειρὰν τριστίχων καὶ τετραστίχων καταχωρήσεων, ὧν προηγεῖτο μεγάλοις γράμμασιν ἡ λέξις: Ἐνοικιάζεται. Ἐνοικιάζεται ἐν μαγαζείῳ... Ἐνοικιάζεται ἐν ὑπόγειῳ... Ἐνοικιάζεται ἀπὸ 1ης προσεχοῦς 7θρίου οἰκία μοναχικὴ ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Ἀκαδημίας... .

— Εἶνε καθὼς μᾶς χρειάζεται! ἐμονολόγησε περιχαρῶς καὶ χωρὶς νὰ χάσῃ καιρὸν — ὡς ἀν-

θρωπος ζήσας ἐν Ἀγγλίᾳ — ἔλαβε τὸν πῖλον καὶ τὸ ἀλεξήλιόν του καὶ κατῆλθε γοργῶς τὴν κλίμακα τοῦ Ξενοδοχείου διευθυνόμενος κατ' εὐθείαν πρὸς τὴν ἐνοικιαζομένην οἰκίαν.

Ἦτο νέος ξανθογένειος, τριακοντούτης, ὑψηλός, εὐθυτενής καὶ εὐάρεστος τὴν ὄψιν καὶ τοὺς τρόπους. Τὸν πατέρα του εἶχεν ἀπολέσει, ὅτε ἀκόμη ἦτο νήπιον, ἀπέμεινε δὲ μόνη ἐλπίς καὶ παρηγορία ἀγαθῆς μητρὸς, ἣτις ἔθρεψεν αὐτὸν μὲ τὸ γάλα τοῦ ἰδίου στήθους καὶ μὲ τὰ αἰσθήματα τῆς ἰδίας καρδίας. Τὸ πρῶτον ἡ Κυρία Ἀμπελίδου κατῴκει ἐν Σύρῳ, μετέβη δ' εἰς Ἀθήνας χάριν τῶν σπουδῶν τοῦ νέου Ἀνδρέου ὅστις ἐπεράτωσεν αὐτὰς εὐδοκίμως ἐν ἡλικίᾳ δέκα ὀκτῶ ἐτῶν.

Περιουσίαν εἶχον μόλις ἐπαρκοῦσαν πρὸς συντήρησιν οὐχὶ ἄνετον, ὅθεν εὐθὺς μετὰ τὸ πέρασ τῶν σπουδῶν αὐτοῦ ὁ Ἀνδρέας ἐζήτησεν ἐργασίαν καὶ εὔρε τοιαύτην ἐν Ἀγγλίᾳ προσληφθεὶς ἐκεῖ ὡς ὑπάλληλος μεγάλου ἐμπορικοῦ οἴκου. Ὁ ἀγαθὸς χαρακτήρ καὶ ἡ τύχη συγχρόνως συνέδραμον αὐτὸν τόσον, ὥστε ταχέως ἀπὸ ὑπαλλήλου ἐγένετο συνεταῖρος καὶ ἐκ τοῦ ἐλαχίστου ἀπέκτησε περιουσίαν ὑπερβαίνουσαν τὴν εἰκοσάδα χιλιάδων λιρῶν στερλινῶν.

Ἦδη δὲ μετὰ δωδεκαετῆ ἐργασίαν ἐξεπλήρου τὴν διακαῆ ἐπιθυμίαν τῆς μητρὸς του, ἣν καὶ συνεμερίζετο· νὰ ἐπανέλθωσι καὶ ζήσωσιν ἐν εἰρήνῃ, ὑπὸ τὸν ἥλιον τῆς μεσημβρίας φεύγοντες τὴν παγερὰν ὁμίχλην τοῦ Βορρᾶ. Πρὸ μιᾶς ἐβδομάδος ἀπεβιβάσθησαν εἰς Πειραιᾶ, καὶ ἡ μὲν μήτηρ μετέβη προσωρινῶς παρὰ τῆ ἀδελφῆ αὐτῆς εἰς Σύρον, ἵνα διέλθῃ ἐκεῖ τοὺς θερινούς μῆνας, ὁ δὲ Ἀνδρέας ἦλθεν εἰς Ἀθήνας ζητῶν οἰκίαν πρὸς ὀριστικὴν ἐγκατάστασιν καὶ εἰς τοῦτο κατεγίνετο πρὸ τινῶν ἡμερῶν.

**

Εὐτυχῶς ἡ διευθύνσις τῆς ἐνοικιαζομένης οἰκίας δὲν ἦτο περίπλοκος, διότι ἐκεῖτο ἐπὶ εὐρυτάτης ὁδοῦ καὶ ἔφερον ἀριθμόν, ὥστε δὲν εἶχε τις ἀνάγκην παραπομπῶν εἰς παντοπωλεῖα καὶ ἀρτοποιεῖα γειτονικὰ πρὸς ἀνεύρεσιν αὐτῆς. Ἄλλως τε ἐπὶ τῆς ἐξωθύρας ἐλεύκαζε κεκολλημένον ὡς ἐπίμηκες ἔμπλαστρον μέγα ἐνοικιαστήριον ἐντυπον.

Ὁ κ. Ἀμπελίδης ἐκρούσεν ἀδιστακτικῶς τὴν θύραν ταύτην. Νεαρὰ ὑπηρετρία προσῆλθε καὶ ἤνοιξεν. Εἶπε πρὸς αὐτὴν ὅτι ἐπεθύμει νὰ ἴδῃ τὴν οἰκίαν ἂν εἴνε δυνατόν, καὶ ἡ ὑπηρετρία, χαρίεσσα κόρη ἐξ Ἀνδρου, γλυκεῖα ὡς τὰ σύκα τῆς πατρίδος τῆς, προθύμως ἔσπευσε νὰ τὸν ὀδηγήσῃ.

Ἡ εἴσοδος τῆς οἰκίας, ἡ αἴθουσα, τὸ ἐστιατόριον, τὸ μαγειρεῖον, ὁ πρὸς τὸν μικρὸν κῆπον ἐξώστης, ἤρσσκον αὐτῷ καθ' ὑπερβολήν. Ἐθαύμαζε δ' ἔτι τὴν καθαριότητα καὶ τὴν ἀμε-

πτον τάξιν καὶ φιλοκαλίαν, μεθ' ἧς ἦσαν τὰ πάντα διεσκευασμένα, τόσον ὥστε θὰ ἦτο καὶ πρόθυμος νὰ ἐνοικιάσῃ τὴν οἰκίαν ὅπως ἦτο καὶ εὐρίσκετο μεθ' ὧν αὐτῆς τῶν ἐπίπλων. Μόνον τῷ ἐφαίνετο μεγαλειτέρα παρ' ὅση ἐχρειάζετο διὰ δύο ἀνθρώπους, τὴν μητέρα του καὶ ἑαυτὸν· ἐγνώριζε δὲ ὅτι ὅσον εὐρύτερος ὁ οἶκος τόσω ἐπιπνωτέρα εἶνε καὶ τὰ καθήκοντα τῆς οἰκοδοσοῖνης· καὶ ἡ μήτηρ του ἦτον ἤδη πεντηκοντούτης καὶ ἀδύνατος γυνή. Ἀλλὰ πάλιν ἡ οἰκία ἦτο τόσον ὠραία! Τάχα θὰ εὕρισκεν ἄλλην ὅπως τὴν ἤθελον; Ἐπειτα ὅλα οἰκονομοῦνται ὅταν θέλῃ κανεὶς... Εὐσυλλογίσθη ἐν τέλει ὁ μέλλων ἐνοικιαστῆς καὶ ἀφοῦ περιεργάσθη λεπτομερῶς τὰ πάντα, ἐκτὸς δύο δωματίων ἀτινα ἦσαν κλειστά, διότι ἦσαν ἀκόμη ἀσυγγύριστα, ὡς εἶπεν αὐτῷ ἀφελῶς ἡ ὑπηρετρία, ἠρώτησεν εἶτα ποῦ ἦδύνατο νὰ εὕρῃ τὸν οἰκοδοσὸν διὰ νὰ συνεννοηθῇ.

— Ἡ κυρία τὸ 'νοικιάζει τὸ σπίτι· ἂν θέλετε νὰ 'μιλήσετε μὲ τὴν κυρία; ἀπεκρίνατο ἡ κορασις.

— Καὶ κάθεται ἐδῶ ἡ κυρία;

— Μάλιστα.

— Πῶς ὀνομάζεται;

— Κυρία Στεφανῆ.

— Δὲν τὴν γνωρίζω... Καὶ πότε ἤμπορῶ νὰ τὴν ἰδῶ;

— Καὶ τώρα εὐθὺς ἂν θέλετε· εἶνε εἰς τὴν κάμαρά της, περάστε 'ς τὴ σάλα, νὰ τῆς 'μιλήσω.

**

Ὁ Ἀνδρέας ἐκάθησεν ἐπὶ κεντητοῦ τινος ἐδωλίου πλησίον τῆς ἐν τῷ κέντρῳ τραπέζης καὶ ἀνέμενε. Καὶ ἐπειδὴ ἡ κυρία ἤρχει, ἴσως διότι ἦτο ἀτημέλητος, ἔλαβε τὸ ἐπὶ τῆς τραπέζης λεύκωμα τῶν φωτογραφιῶν καὶ ἠνοιξεν αὐτό. Πᾶσαι αἱ ἐν αὐτῷ μορφαὶ ἦσαν ἐντελῶς ἄγνωστοι, ἀλλ' εἰς τὴν θεῶν μιᾶς, τῆς τελευταίας φωτογραφίας, ὁ Ἀνδρέας ἀνεσπίρησεν ἐκπληκτος. Ἦτο εἰκὼν κόρης δεκαπενταετοῦς ἴσως, νοστιμωτάτης.

— Μπα! σὰν τὴ Σοφία! ἐψιθύρισε χωρὶς νὰ θέλῃ. Τόση ὁμοιότης, παράξενον!

Καὶ ἀφοῦ προσῆλθε πάλιν τὸ βλέμμα ἐπὶ μικρόν,

— Ἀδύνατον, ἀδύνατον! προσέθηκεν. Εἶνε αὐτὴ ἡ ἰδία· γνωρίζω καὶ τὸ φόρεμά της· τὸ ἐνθυμοῦμαι ἀκόμη αὐτό... τὸ τριανταφυλλί...

Φαίνεται ὅτι θλιβερά τις ἀνάμνησις ἀφυπνίσθη ἐκ τῆς θεᾶς τῆς παρθενικῆς ἐκείνης μορφῆς, διότι ἀπώλεσε διὰ μιᾶς ὅλην τὴν εὐθυμίαν, ὅλην τὴν ὄρεξίν του. Ἐκλείσε τὸ λεύκωμα καὶ ἐστέναξεν· ἔπειτα τὸ ἔλαβε πάλιν...

— Καὶ μὲν Σοφία! ποιὸς 'ξεύρει ποῦ 'βρίσκεται τώρα; ζῆ; ἀπέθανεν; εὐτυχεῖ ἢ δυστυχεῖ; Θὰ μάθω ἴσως. Ἀφοῦ ἔχουν τὴν φωτογραφίαν ἐδῶ θὰ γνωρίζουν καὶ τὸ πρωτότυπον.

Ἦτο τόσω βυθισμένος εἰς τὰς σκέψεις του ταύτας, ὥστε σχεδὸν ἐτρόμαξεν ἐκ τῆς μελωδικῆς φωνῆς ἣτις ἤχησε πλησίον του.

— Μὲ συγχωρεῖτε πολὺ!.. Σᾶς ἔκαμα νὰ περιμένετε.

— Ἄ, μᾶ! ἐγὼ πρέπει νὰ σᾶς ζητήσω συγγνώμην, Κυρία μου, ἔσπευσε ν' ἀποκριθῆ τεθορυβημένος, πού σᾶς ἀνησύχησα. Ἐπειτὰ δὲν ἔμεινα μόνος· εὐρῆκα γνωρίμους παλαιούς εἰς τὰς φωτογραφίας σας.

Ἡ κυρία ἐκάθισεν ἀπέναντι αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ ἀνακλίντρου. Ἦτο ἀκόμη νεωτάτη, μελαγχρινή, εὐμορφος καὶ ἐπιχαριτῶς ἀφελῆς εἰς τὰς κινήσεις καὶ εἰς τοὺς λόγους, κομψὴ δὲ ἐν τῷ κανονικῷ μικρῷ αὐτῆς σώματι, ὡς μικρὰ καλλιτεχνικὴ ἔκδοσις ὠραίου βιβλίου. Ὁξυδερκῆς ὀφθαλμὸς θὰ διέκρινεν ἐπὶ τοῦ μετώπου αὐτῆς ἴχνη θλίψεων μακρῶν ἀδιόρατοι αὐλακες διεγράφοντο ἐπὶ τῶν δροσερῶν παρειῶν της, ἐφ' ὧν θὰ ἐκυλισθησαν ἄλλοτε ἄφθονα δάκρυα, καὶ ἡ φωνή της, περιπαθῆς καὶ γλυκεῖα, δὲν ἐφαίνετο ἀσυνείθιστος εἰς στεναγμούς. Ἀλλὰ ταῦτα πάντα πρό πολλοῦ παρῆλθον καὶ μετὰ τὰς καταγίδας, ἡ αἰθρία ἐφώτισε πάλιν τὴν ζωηρὰν καὶ φιλόγελων ἐκείνην μορφήν.

Ἰδίως δ' ὅταν ὁμιλῆ, ἡ μικρὰ μελαγχρινή, ἀνεδείκνυτο ἔτι μᾶλλον θελκτικὴ. Τότε ἐπρόβαλλον ὀπισθεν τῶν διαστελλομένων χειλέων μικροὶ λευκοτάτοι ὀδόντες, καὶ οἱ μαῦροι ὀφθαλμοὶ της ἐν τῇ ἀντιθέσει ταύτῃ ἐσπινθῆριζον ἔτι λαμπρότεροι.

Ὁ Ἀνδρέας δὲν ἦτο ὀξυδερκῆς· κάθε ἄλλο— ἦτο μάλιστα μύωψ καὶ δὲν μετεχειρίζετο δίοπτρα. Ἐπειτὰ ἡ αἴθουσα δὲν εἶχε πολὺ φῶς, διότι τὰ παραθυρόφυλλα ἦσαν κλειστά ἕνεκα τοῦ ἡλίου. Ὡστε μελέτας μὲν φυσιογνωμικὰς δὲν ἠδύνατο νὰ κάμῃ ἐπὶ τῆς μορφῆς τῆς οἰκοδεσποίνης, καθ' ὅσον ὅμως προέβαιναν ἡ περὶ τοῦ οἴκου καὶ λοιπῶν τυπικὴ καὶ ἄνοστος συνομιλία ὁ νέος ἔμπορος ὑπέκλυπεν ὄλονεν εἰς τὸ θέλητρον τοῦ βλέμματος καὶ τῆς φωνῆς ἐκείνης, ἰδίως δὲ τῆς φωνῆς, ἣτις εἶχε τὸ παράδοξον προσὸν νὰ ἐνθυμίζῃ ἄλλας γνωστὰς καὶ προσφιλεῖς φωνάς. — Οὕτω τοῦλάχιστον ἐφρόνει ὁ Ἀνδρέας. Βαθυδὸν δ' ἤρχισε νὰ αἰσθάνηται ἀτονίαν, ἐκλυσιν δυνάμεων, ὡς ἐὰν ἔπτε ναρκωτικόν.

Ἀλλοίμονον εἰς τὴν καρδίαν ἐκείνην ἣτις εὐρεθῆ ἀπέναντι τοῦ διζύγου πυρὸς ὀφθαλμῶν καὶ χειλέων! Ὅσον καλὰ καὶ ἂν εἶνε ὠχυρωμένη δὲν θ' ἀργήσῃ νὰ παραδοθῇ...

**

Αἱ περὶ τῆς οἰκίας συμφωνίαι κατέληξαν εἰς τὸ ὅτι ὁ Ἀνδρέας ἐδέχετο μὲν κατ' ἀρχὴν τὸ τίμημα τοῦ ἐνοικίου, ὅσον τῷ ἐζήτεῖτο, ἀλλ' ἐπεφυλάσσετο νὰ τηλεγραφῆσῃ αὐθημερόν πρὸς τὴν μητέρα του καὶ μετὰ τὴν συγκατάθεσιν αὐτῆς νὰ προβῇ εἰς τὴν σύνταξιν τοῦ συμβολαίου.

— Καὶ τότε, Κυρία μου, θὰ μὲ συγχωρήσῃ-

τε νὰ σᾶς ζητήσω τελευταίαν χάριν; ἠρώτησεν ὁ Ἀνδρέας ἐγερθεὶς ἐν ἀναχωρήσῃ ἀφ' οὗ κατέθηκεν ἐπὶ τῆς τραπέζης τὸ ἐπισκεπτήριόν του.

— Κ' ἐρωτᾶτε; ἀπήντησε χαριέντως μειδιῶσα ἐκείνη.

— Εἶδον εἰς τὰς φωτογραφίας σας μίαν παιδιάν, παιδικὴν γνώριμον. Ἦθελα νὰ σᾶς ἐρωτήσω, ἂν εἶνε συγγενὴς σας ἢ φίλη; ἂν ἔξυρῆτε τί γίνεται τότε;

— Ποίαν;

Ἐπλησίασε καὶ ἐκυβεν πρὸς τὴν ἀνοικτὴν σελίδα τοῦ λευκώματος. Ὁ Ἀνδρέας εἰς τὴν προσέγγισιν τῆς πυκνῆς καὶ εὐώδους ἐκείνης κόμης ἐρίγησεν.

Ἡ κυρία δὲν ἠδυνήθη νὰ καταστείλῃ δυνατὸν γέλωτα. — Ὁ νέος ἔμπορος σχεδὸν προσεβλήθη, ἐταράχθη.

— Μὲ συγχωρεῖτε πού γελῶ ἔτσι· ἀλλ' ἔχω αἰτίαν σπουδαίαν. Φαίνεται ὅτι κάποια ὁμοιότης θὰ σᾶς ἐγέλασε...

— Καλὲ τί ὁμοιότης; Δὲν εἶνε αὐτὴ ἡ Σοφία;...

— Ναὶ Σοφία λέγεται καὶ αὐτὴ... ἐγὼ δηλαδὴ.

— Σεῖς! Σὺ, Σοφία... Ἄ! ναί! ναί! τυφλὸς ἐγὼ τόσῃν ὥραν! Κάτι ἐνοιωθᾶ μέσα μου, κάτι μοῦ ἔλεγεν ἡ καρδιά μου, ἀλλὰ δὲν ἠμποροῦσα νὰ ὑποθέσω ποτέ.

Ἡ Σοφία ἔμεινεν ἐκπληκτος, ἀναυδὸς πρὸς στιγμὴν· ὀπισθοχώρησε φοβηθεῖσα.

— Κυρίε!..

— Σοφία, μ' ἔλησμόνησες;

Τότε μόλις εἶδεν ἐκείνη ἐπὶ τῆς τραπέζης τὸ ἐπισκεπτήριον, ὅπερ ἔφερε τὸ ὄνομα: Ἀνδρέας Ἀμπελίδης.

— Ἀνδρέα! ἄ! ὕστερα ἀπὸ δώδεκα ἔτη, πῶς νὰ σὲ γνωρίσω; Τί σύμπτωσις! τί εὐτυχία!.. Φαντάσου καὶ νὰ παίζωμεν τόσῃν ὥραν κωμωδίαν χωρὶς νὰ τὸ ἔξυρωμεν. Ὅσον συλλογίζομαι τὸ Σεῖς καὶ τὸ Σᾶς, πού μοῦ εἶπες καὶ σοῦ εἶπα. Τόσον ἀλλάξαμε λοιπὸν καὶ οἱ δύο;

— Καὶ μὲνη Σοφία! Τόσα καὶ τόσα ἔγειναν 'ς αὐτὰ τὰ δώδεκα χρόνια!.. παντρεύθηκες ἐσύ, εἶπε θλιβερῶς ἐγὼ ἔξενιτεύθηκα... Μὰ ἐπὶ τέλους — μόνον τὰ βουνὰ δὲν σμίγουν, πού λέγει κ' ἡ παροιμία. Νά, πάλι μαζί!

— Θυμᾶσαι τὰ καλὰ, τὰ τρελλὰ μας ἐκεῖνα χρόνια 'ς τὴ Σύρα; Θυμᾶσαι τὴ γειτονιά μας;

— Θυμᾶσαι ταῖς ἀγάπαις μας, Σοφία, ταῖς παιδικαῖσι καὶ ἐκείναις ἀγάπαις; Πόσα δάκρυα ἔχυσα ὅταν σ' ἄφησα!

Ἡ εὐμορφος Σοφία ἠρρυθρίασεν ἑλαφρῶς καὶ οἱ μαῦροι ὀφθαλμοὶ της ὑγράνθησαν εἰς τὴν ἀνάμνησιν τῶν νεανικῶν ἐκείνων ἐρώτων.

**

Ὅταν ἐμπλεχθῇ τις εἰς τὸ γλυκὺ δίκτυον

τῶν ἀναμνήσεων μένει ἐπὶ πολὺ ὑποπερυγίζων ἐντὸς αὐτοῦ. Ἐνεθυμήθησαν ἐπεισόδια, ἐκδρομάς, περιπάτους, χιλιάς ἀνοησίας προσφιλεῖς ἐν τῷ βάθει τοῦ παρελθόντος. Εἶτα ἐπηκολούθησαν καὶ αἱ πικραῖαι.

Ἡ Σοφία ἀφηγήθη μὲ ὀλίγας λέξεις πῶς τὴν ὑπάνδρευσαν μὲ ἄνδρα γέροντα, φιλάσθενον, φιλάργυρον, πρὸς τὸν ὁποῖον οὐδεμίαν ἡσθάνετο συμπάθειαν, καὶ ποῖαν τυραννισμένην ζωὴν διήλθε μετ' αὐτοῦ ἐπὶ πέντε ἔτη, ἀπομείνασα χήρα ἐν ἡλικίᾳ εἴκοσι δύο ἐτῶν.

Καθ' ὅσον ἐκείνη ὠμίλει, ὁ Ἄνδρέας ἀνέπνεεν, ἀνεκουφίζετο. Τὴν ἐνόμιζεν ὑπάνδρευμένην πρὸ μιᾶς στιγμῆς καὶ τώρα ἐμάνθανεν ὅτι εἶνε χήρα. Ὁ θάνατος τοῦ φιλαργύρου αὐτοῦ γέροντος συζύγου τὸν ἠγαθήσει καθ' ὑπερβολὴν. Πόσῳ κακὸς εἶνε ὁ ἄνθρωπος! . .

Ὁ Ἄνδρέας ἀφ' ἑτέρου εὐτυχέστερος ἐξιστορεῖ τὰ κατὰ τὴν ἐν Ἀγγλίᾳ διατριβὴν του.

— Καὶ μ' ἐνθυμῶμαι κάποτε ἐκεῖ, Ἄνδρέα; ἠρώτησε δειλῶς ἡ Σοφία.

— Ἄν σ' ἐνθυμούμουν; Μόνη σου εἶδες πόσον ἐφρόντιζα νὰ μάθω τί γίνεσαι. Θέλεις καὶ ἄλλο; Νὰ λοιπόν!

Ἀνέσυρεν ἐκ τοῦ θυλακίου τὸ χαρτοφυλάκιόν του καὶ ἔδειξεν ἐντὸς μικροῦ χωρίσματος πλεξίδα μελανῶν τριχῶν.

— Τὰ γνωρίζεις αὐτά, Σοφία;

Ἡ νέα χήρα ἠρυθρίασεν ἔτι μᾶλλον:

— Εἶνε δικά μου! Σοῦ τὰ ἔδωκα ἐκεῖνο τὸ βράδυ πρὶν νὰ φύγῃς. Ἀλλὰ κ' ἐγὼ τί μὲ νομίζεις τάχα;

Ἐχάθη διὰ μίαν στιγμὴν καὶ ἐπανῆλθε κρατοῦσα μικρὸν κιβώτιον; τὸ ἦνοιξε καὶ ἔσυρε τεμάχιον χάρτου.

Κε' ἄν φύγω κ' ἄν ξεριτευθῶ 'ς ἐ μακρὸν ἀρογιάλι, Μή με ξεχνᾷς ἀγάπη μου, καὶ θὰ γυρίσω πάλι . . .

Ἀνέγνωσε διὰ φωνῆς μελωδικῆς, ἣν καθίστα περιπαθῶς τρομώδη ἡ συγκίνησις.

— Τοὺς γνωρίζεις αὐτοὺς τοὺς στίχους, Ἄνδρέα;

— Εἶν' ἐδικοί μου τοὺς εἶχα λησμονήσῃ ἐντελῶς . . . Τότε ἔκαμνα καὶ στίχους, τὸρα μόνον λογαριασμούς . . .

— Ποῦ ἔξερεις; τὸρα ποῦ γύρισες πάλιν 'ς τὸν γαλανὸ οὐρανὸ τῶν Ἀθηνῶν . . .

— Καὶ σ' εὐρῆκα! θέλεις νὰ 'πῃς. Γιατὶ δὲν τὸ λές;

— Μῆτε τὸ ἐννοῶ αὐτό! τὰ περασμένα πέρασαν. Τώρα θὰ φροντίσῃς νὰ εὐρῆς ἀποκατάστασιν ἐδῶ ὅπως σοῦ ἀξίζει μία κόρη εὐμορφη πλουσία . . .

— Κακὴ!!!

— Ὅχι, δὲν εἶμαι κακὴ! μῆτε θὰ ζηλεύσω κἄν. Ἐγὼ ἀπόφασιν νὰ μὴν 'πανδρευθῶ. Θὰ εἶνε χαρά μου εὐτυχία μου νὰ σὲ βλέπω εὐτυχισμένον.

— Ἄφησε αὐτὰς τὰς γενναιοτήτας; ὕστερα ἀπὸ τόσον χρόνων βάσανα, ὕστερα ἀπὸ τὴν τυραννισμένη ἐκείνη ζωὴ τοῦ πρώτου σου γάμου, ὕστερα ἀπὸ τὴν ἐρημιὰ καὶ μοναξιά, ἀφοῦ ἡ τύχη μὲ στέλνει μὲ τέτοιον παράξενον τρόπο, μὲ τέτοια σύμπτωσιν μοναδική, νὰ σοῦ φέρω ἀγάπη καὶ εὐτυχία, κοιμισμένα γλυκὰ γλυκὰ δώδεκα χρόνια εἰς τὰ βάθη τῆς καρδιάς μου, διατὶ τὴν διώχνεις ἔτσι τὴν τύχην αὐτὴν;

**

Ὡμίλει μετὰ ζέσεως νεανικῆς, σχεδὸν μετὰ θρασύτητος. Ἄλλ' ἢ ἐκ συμπτώσεως ἀνέλπιστος ἐκείνη συνάντησις τὸν ἐμέθυεν.

Ὀλόκληρος ὁ δωδεκαετής χωρισμὸς ἀπεσβένυτο τελειῶς ἀπὸ τῶν ἀναμνήσεών του. Δὲν ἐνόει ὅτι εἶχε πρὸ αὐτοῦ τὴν Κυρίαν Στεφανῆ, ἀλλὰ τὴν Σοφίαν, τὴν ἰδίαν δεκαεξαετίαν φίλην του. Ὁ ἔρωξ ὁ νεανικὸς, ὁ μερακιώδης, κεχυρμένος τόσα ἔτη ὡς μικρὸς σπινθὴρ εἰς τὰ βάθη τῆς καρδιάς του, ἀνερριπίζεται ἤδη διὰ μιᾶς ἐκ τῆς συναντήσεως ταύτης, καὶ ἐξέχυνετο εἰς φλόγας ὑπερτάτης ἀγάπης. Ἄλλ' ἢ νέα χήρα τὸν ἀνέκοψε:

— Ἄνδρέα, δὲν θέλω νὰ θυσιασθῆς χάριν ἐμοῦ. Εἶμαι χήρα, ἡλικιωμένη, μὲ μικρὰν περιουσίαν! Θὰ χάσῃς χάριν ἐμοῦ τὸ μέλλον σου, τὸ στάδιόν σου. Ποτέ, ποτέ!

— Σοφία, σ' ἀγαπῶ! Ὁλ' αὐτὰ εἶνε ἀνοησίας ποῦ λές. Σὺ ἡλικιωμένη! τὸ λές, κοκέττα, ἐπίτηδες αὐτό. Περιουσίαν; δὲν θέλω· δόσε τὴν εἰς τὸ πτωχοκομεῖον. Σοφία, γιατί ξεχνᾷς τὰ ὠραῖά μας ἐκεῖνα παιδικὰ ὄνειρα; νὰ ζήσωμε μαζὶ, εὐτυχισμένοι, ἀγαπημένοι; Ὅταν ἦλθε ἡ ὥρα νὰ ἀληθεύσουν, γιατί γίνεσαι κακὴ, πεισματάραι;

— Καὶ ἡ μητέρα σου; δὲν συλλογίζεσαι τί θὰ εἴπῃ ἡ μητέρα σου;

— Ἡ μητέρα μου θὰ φιλήσῃ γλυκὰ τὰ μάτια τῆς ἀκριβοῦς κόρης τῆς.

Ἐν τῇ θέρμῃ τῶν αἰσθημάτων τοῦ εἶχε κλινῆ σχεδὸν ἰκετευτικῶς πρὸ τῶν ποδῶν τῆς:

— Ἄνδρέα, σὲ παρακαλῶ κάθησαι . . .

Ὁ Ἄνδρέας ὑπήκουσεν.

— Ἄς ἐπανέλθωμεν εἰς τὸ θέμα μας. Τὸ σπίτι λοιπόν τὸ θέλεις, ἂν συγκατατεθῇ καὶ ἡ μητέρα σου . . . Καὶ προσεπάθει δῆθεν νὰ προσποιηθῇ ἀδιαφορίαν, ἀλλ' ἡ συγκίνησις αὐτῆς ἐπροδίδετο ἔτρεμε σύσσωμος.

— Σοφία, εἶπεν ὁ Ἄνδρέας ἡρεμώτερον, ἂς ὀμιλήσωμεν γὰρ τὸ σπίτι ἀφοῦ θέλῃς; σὺ τὸ ἀφίνεις ἐπειδὴ εἶνε μεγάλο, καὶ εἰς ἐμένα ἔρχεται μεγάλο. Ἄν τὸ κρατήσωμε μαζὶ, ἂν τὸ μοιρασθῶμε, θὰ μᾶς ἔρχεται ἴσια ἴσια.

Καὶ ἐπειδὴ ἐκείνη ἔκυπτε τὴν κεφαλὴν σιωπηλῆ,

— Ἡ μήπως δὲν μ' ἀγαπᾷς πλέον; ἠρώτησε μὲ παράπονον.

Τῇ στιγμῇ ἐκείνῃ ἡ ὑπέρτρια, ἥτις ἠπόρει καὶ διὰ τὴν παρατεταμένην ἐπίσκεψιν τοῦ ἀγνώστου ἐκείνου ἐνοικιαστοῦ, προέβαλε τὴν κεφαλὴν διὰ τῆς ἡμικλείστου θύρας. Ἡ ἀπορία δ' αὐτῆς μετεβλήθη εἰς ἐκπληξιν, ὅταν εἶδε τὸν κύριον καθήμενον ἐν οἰκειότητι παρὰ τῇ κυρίᾳ τῆς.

— Κυρία, εἶπεν ὀλίγον προπετῶς, ἔστειλεν ὁ κύριος ποῦ εἶδε χθὲς τὸ σπίτι καὶ μὴνᾶ πῶς τὸ θέλει καὶ θεὸν νάρθη τὸ ἀπόγευμα γιὰ τὸ συμβόλαιο.

Ὁ Ἀνδρέας συνεταράχθη, ἡ Σοφία ὠχρίασε μετὰ τὴν τελευταίαν ἄδικον μομφὴν ἣν ἔρριψε κατ' αὐτῆς, ἀνεζήτει τὸ βλέμμα του ἵνα τὸν διαψεύσῃ, κ' ἐκείνος ἀνεζήτει τὸ ἐδικόν της ὅπως ζητήσῃ συγγνώμην. Τὰ βλέμματά των δισταυρῶθησαν πλήρη ἀγάπης. Ὁ Ἀνδρέας ἀνέμενε πνευστιῶν τὴν κρίσιμον ἀπάντησιν. Ἡ ὑπέρτρια, ἥτις ἐννοεῖ καὶ δὲν ἐννοεῖ, ἵστατο ἄναυδος:

— Πές, ὅτι λυποῦμαι πολύ, ἀλλὰ δὲν ἠμπορῶ νὰ τὸ δώσω τὸ σπίτι. . . . Νὰ σοῦ πῶ, βγάλε καὶ τὸ ἐνοικιαστήριον ἀπὸ τὴν πόρτα. Θὰ τὸ κρατήσω ἐγὼ ἡ ἴδια. . . . δὲν ἐνοικιάζεται.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΡΟΣΙΝΗΣ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΡΙΑΡΗΣ

Ὁ ἦρως τοῦ Σελίνου, ὁ ἔνδοξος ὄπλαρχηγὸς τῆς Κρήτης Κωνσταντῖνος Κριάρης, τὸν βίον τοῦ ὁποίου περιστεφεῖ ἡ αἴγλη ὀλοκλήρου ἱστορίας εὐκλεῶν κατορθωμάτων, ἐγεννήθη ἐν Κουστογεράκῳ τοῦ Σελίνου περὶ τὸ τέλος τοῦ παρελθόντος αἰῶνος· νεαρῶτατος ἔτι παρηκολούθησε τὸν πατέρα αὐτοῦ καὶ τοὺς δύο ἀδελφοὺς του εἰς τοὺς ἀγῶνας τῆς μεγάλης ἐπαναστάσεως τοῦ 1821, βωμάλεος καὶ ἀτρόμητος μετασχὼν τῶν κινδύνων αὐτῆς, διὰ δὲ τῶν πολεμικῶν προτερημάτων του, τὰ ὁποῖα ἀρχῆθεν ἔδειξεν, ἔκτοτε διαγράφας τὸ ἔνδοξον στάδιον ἡρωϊσμοῦ, τὸ ὁποῖον μετέπειτα διήνυσε. Κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1841, ὄριμος ἤδη τὴν ἡλικίαν, ἐγένετο ὑπασιπιστῆς τοῦ ἐπισημοτάτου τότε ἀρχηγοῦ τοῦ Σελίνου Ἰακώβου Κούμη, ἐπιδείξας πλὴν τῆς ἀνδρίας καὶ σύνεσιν πολλήν, πρὸ πάντων δὲ ἀκεραϊότητα χαρακτῆρος ἀδαμαντίνην, δι' ἧς ἐφέιλκυσε ἀμέριστον τὴν ἐμπιστοσύνην τῶν δυτικῶν ἐπαρχιῶν τῆς Κρήτης καὶ κατέστη ὁ κυρίως καὶ πράγματι ἀρχηγὸς τοῦ ἔργου, ἀλλὰ συναγωνιστῆς πάντοτε φλογερὸς παρὰ τὸ πλευρὸν τοῦ τελευταίου ἀνάρτου καὶ πρῶτος παντοῦ, ἵνα μὴ ἐν τῇ ἐκπληρώσει τῶν ὑψηλοτέρων καθηκόντων του στερῆ τὰς ἐπαναστατικὰς τάξεις σκοπευτοῦ ἀλαθῆτους καὶ σθεναροῦ μαχητοῦ, οἷος πάντοτε ἦτο. Τῷ 1858 πάλιν πρῶτος αὐτὸς ὑψώνει τὴν σημαίαν τῆς ἐπαναστάσεως ὡς ἀρχηγὸς τοῦ Σελίνου, καὶ τῷ 1866 ὡς ἀρχηγὸς ὀλοκλήρου τοῦ δυτικοῦ τμήματος τοῦ

Σελίνου· ἡ ἀλληλουχία δ' αὕτη τῶν ἡρωϊκῶν κατορθωμάτων του κατέστησε τὸ ὄνομά του φοβερὸν ἐν τοῖς πολέμοις καὶ διαλάμπον ἐν τῇ μεγάλῃ καὶ πολυταράχῳ ἱστορίᾳ τῆς Κρήτης, ἣν ἐχειραγῶγησε πρὸς τὴν ἐλευθερίαν. Ἠγούμενος τότε πολλῶν λογάδων μαχητῶν περικυκλοῖ πρῶτον τοὺς ἐν τῷ χωρίῳ Κανδάνῳ Τούρκους μετὰ τῶν οἰκογενειῶν των καὶ συνάπτει μεγάλην ἐν Ἁγίᾳ Ρουμέλῃ μάχην, περισώζων μετὰ τῶν ἀρχηγῶν τῶν ἄλλων ἐπαρχιῶν τὰς ἐκεῖ συγκεντρωμένας οἰκογενείας τῶν ἐπαναστατῶν· καταδιώχθεις εἶτα ὑπὸ τοῦ Ὁμέρ πασᾶ κατέφυγεν εἰς τὴν ἐπαρχίαν Κισσάμου καὶ ἐκέρδησεν ἀζίαν λόγου μάχην κατὰ τῶν Τούρκων, ἀποπειραθεὶς δὲ νὰ πολιορκῆσῃ τὸ Καστέλι, φρουρίον ἰσχυρόν, ἐξεδιώχθη ὑπὸ δεκαπεντακισχιλίων Τούρκων, καὶ δυσανασχετῶν καὶ πικραϊνόμενος διότι δὲν ἐπραγματοποιούντο οἱ πόθοι του καὶ δὲν ἀπεδίδετο δικαιοσύνη εἰς τοὺς ἀγῶνας τῆς πατρίδος του, ἀπεχώρησεν εἰς τὸ χωρίον Σαμεριά, ἀπρόσιτον εἰς τουρκικὰ στρατεύματα. Ὅτε δ' ἐν τέλει ἡ ἡρῶς νῆσος ὑπεχρεώθη νὰ καταθέσῃ τὰ ὄπλα, ὁ Κριάρης μόνος δὲν ὑπέκυψεν εἰς τὴν σκληρὰν ἀπόφασιν τῶν ἰσχυρῶν τῆς Εὐρώπης καὶ ἠθέλησε νὰ διαφύγῃ διαρρηγνύων τὴν φυλάσσοσαν τὰς παρόδους τοῦ Σελίνου τουρκικὴν φρουρὰν μετ' ὀκτώ σωματοφυλάκων του, ἀλλὰ κυκλωθεὶς ὑπὸ πεντακοσίων ὀθωμανῶν, συνεπλάκη καὶ καιρίως τραυματισθεὶς ἠναγκάσθη νὰ παραδοθῇ εἰς τὸν Σελὶμ ἀγᾶν Φούρχαν, Σελινιώτην καὶ αὐτόν, ἐχθρόν του δὲ ἄσπονδον, ὅστις ὅμως τιμῶν τὴν ἀνδρείαν, ἥτις καὶ παρὰ τοῖς ἐχθροῖς ἐπέβαλλεν εἶδος εὐλαβοῦς σεβασμοῦ, τὸν ἔπεμψεν εἰς τὸ ἐν Χανίου νοσοκομεῖον, ὅπου ἰάθη καὶ ἀποδράς ἤλθεν ἐνταῦθα, καταβεβλημένος μὲν ἀλλὰ μὴ ἀποθαρρυνθεὶς καὶ ἐξηκολούθησε διενεργῶν τὴν πραγματοποίησιν τοῦ μεγάλου πόθου τῆς μεγάλης καρδίας του, τῆς ἐνώσεως τῆς Κρήτης. Καὶ ἰδοὺ πάλιν, νέας ἐπαναστάσεως ἐκτραγείσης ἐν Κρήτῃ τῷ 1878, ὁ Κριάρης, γέρον ἤδη, ἔδραμεν ἐκ τῶν πρώτων ἐκεῖ καὶ φοβερὸς πάντοτε προσβαλὼν ἡρωϊκώτατα τὸν ἐχθρόν παρὰ τὸ Χαιροσπηλὸν κατετρόπωσεν αὐτόν καὶ προσέθετο εἰς τὴν μακρὰν σειρὰν τῶν θριάμβων του ἕνα ἔτι αὐτόν, τὸν τελευταῖον, διότι καὶ ἡ ἐπανάστασις αὕτη κατεπίεσθη καὶ κατεστάλη πολιτικῇ βίᾳ· περίλυπος δὲ ὁ γηραιὸς ἦρωας ἐπανῆλθεν ἐνταῦθα καὶ διήγαγε τὰς ἐπιλοιποὺς ἡμέρας του ἀπολαμβάνων τὴν τιμὴν καὶ τὸ σέβας πάντων. Τὸ ὄνομά του ἔψαλεν ἡ ποίησις καὶ θὰ περισώσῃ ἔνδοξον καὶ τίμιον ἡ ἱστορία· πλέον δὲ ἢ ἑκατὸν συγκρούσεις καὶ μάχας ἀγωνισθεὶς πρὸς τοὺς Τούρκους ὑπῆρξεν ἔξοχος τύπος ἐπαναστάτου.

Εἰς τὰς ἑκατὸν αὐτὰς μάχας του μίᾳ ποτὲ σφαῖρα μολύβδου ἐκ πυροβόλου συρίζασα, τὸ διηγείτο ἔκτοτε ὁ ἴδιος, τὸν ἐκτύπησε κατὰ μέτωπον